List 45. **NOVICE** Tečaj XXVXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljan po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. novembra 1879.

Obseg: Začetek podkovske in živinozdravske šole v Ljubljani. — Pozor vinorejci! — Shod vinorejcev in vinska razstava na Dunaji. — (Dalje.) — Gospodarske novice. — Zakaj si je štajerska dežela zavoljo ljudskih šol toliko stroškov nakopala? — Prislovice in reki iz Istre. — Slovensko slovstvo. — Pregled na parlamentarno bojišče v državnem zboru dunajskem. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Začetek podkovske in živinozdravske šole v Ljubljani

je, kakor je bilo v 42. listu „Novic“ uže razglašeno, 17. dne t. m. zdaj gotov, ker se je družbi kmetijski posrečilo, v skušenem cesarskem vojaškem kovaču in zdravniku izvrstno dobrega učitelja podkovstva in živinskega zdravnika za živinozdravnico te šole pridobiti.

Kdor želí v to šolo priti, naj se do onega časa oglasí pri podpisanem vodstvu s spričali, kakor so popisana v gori navedenem listu „Novic“.

Vodstvo podkovske in živinozdravske šole v Ljubljani 2. dne novembra 1879.

Dr. Jan. Bleiweis.

Pozor vinorejci! *)

Eno nadlogo imamo uže v deželi, to namreč, da nam turška kuga morí živino; druge danes, hvala Bogú, še nimamo, al čedalje bolj se bliža, to je trtna uš (phylloxera, izgovarjaj filoksera). Kakor se goveja kuga, domá na Ruskem in Turškem, v druge dežele zatrosi le po kužnini iz Ruskega in Turškega, isto tako je tudi phylloxera iz prvotne svoje domovine Amerike, po ušivih trtah kupljenih v Ameriki, se zatrosila najprej na Francosko, odtod na Laško, in jo zdaj imajo uže v Tirolih in na Ogerskem.

„Novice“, katere nikoli ne zanemarjajo slovenske gospodarje opominjati, kedar jim kaka nadloga preti, so uže leta 1873. v 1. in 2. svojem listu prinesle poduk o phylloxeri, s podobami razjasnen, in od onega časa zmerom poročale, če se je iz dežele selila v deželo. Bralcem „Novic“ je tedaj ta tuja škodljivka, ki ima na trtnih koreninah svoje gnjezdo, dobro znana; oni pa tudi vedó, da je po Francoskem, Laškem itd. na milijone škode naredila in si avstrijska vlada po postavah in druzih pripomočkih marljivo prizadeva, ubraniti svojim deželam to veliko nadlogo.

Ker kakor zoper govejo kugo ni druge pomoči, kakor da se kužna živina pobije, tako tudi zoper trtno uš ni dosihmal nobeno drugo sredstvo znano, kakor to, da se sežgó in pokončajo vse ušive trte, tako naj se tudi naši vinorejci za ubrambo te nadloge skrbno drží jo edine pomoči te, da, če potrebujejo trtnih sadik, si jih kupijo iz domačih vinogradov in ne naročujejo iz tujih. Deželna vinorejska šola na Slapu ima na izbiro žlahnih trt, tako jih tudi Štajerci dobijo v deželni vinorejski šoli v Mariboru. S tako skrbjo se gotovo obvarujejo velike škode, ki jim žuga, če hrepenijo po tujem blagu.

To je namen teh vrstic, katere tudi sklepamo z opominom, pri goveji kugi izrečenim, da „po toči zvoniti je prepozno“.

Naj častiti vinorejci, ki so naročniki „Novic“ ali ki sicer ta članek beró, ta opomin drage volje razglasijo v svoji okolici!

*) Po želji sl. centralnega odbora družbe kmetijske kranjske razglašeno. Vred.

Shod vinorejcev in vinska razstava na Dunaji.

Poroča prof. Povše.

(Dalje.)

Nikakor pa ne morem pritrditi drugi stranki, kateri se ne zdi „pančanje“ to, če se vino umetno barva. Kje je belo vino imelo v sebi črno barvo, katero ima po dodanem črnilu, izkuhanem iz malvenih cvetlic? S to dostavo zadobí pa belo vino toliko višo ceno, — ali ni to goljufija?

Prav tako zametujem dodatek glicirina, pa tudi petiotizovanje vina. Res je, da umno petiotizovano vino more biti dobro in zdravju primerno, al s takim ravnanjem se vino umetno pomnožuje in vsled veče mase, posebno bolj nizkega vina, kakoršno je petiot, ki tudi ne stane dovolj, padajo cene vina, in ubogi trtorejec, ki se je trudil s pridelovanjem vina, mora svoje blago za nižjo ceno prodati, tako, da se mu ne izplača obdelovati vinogradov, od katerih mora plačevati visoke davke, naj pridela kaj ali nič. Oni pa, ki „petiot“ napravlja, potrebuje le malo tropin, na katere nalije vode, kateri dostavi cukra ali alkohola in — vino je narejeno. Kdor za domačo rabo dela petiot, svobodno mu! al kdor ga prodaja za pravo vino, je pa slepar, ki po krivem prejema denarja za blago, katero ni to, za kar veljá. Ker je petiot, dobro pripravljen, prav prijeten in posebno, dokler je mlad, sladek, prodá se lahko. Znan mi je slučaj, da je nekdo prodal vedro naravnega vina za 16 gold., iz ostalih tropin pa je napravil petiot, ka-

terega je prodal že v moštu za 17 gold. Mar ni to po krivični poti pridobljen denar?

Omeniti to nekoliko bolj obširno, se mi je pa zdelo potrebno, da se med občinstvom razjasnijo pojmovi o umetnem in naravnem vinu. In prav bi bil storil tudi shod vinorejcev, ako bi se bil izrazil, kaj vvrstuje med poštena sredstva o oskrbovanji vina, kaj pa v sleparska, torej kazni podvržena sredstva. Sicer pa se sliši, da bodo državni poslanci Hohenwartove stranke stavili predlog za vpeljavo postave*) proti „pančanju" vina, in tam se bode morala stvar natančno razpravljati.

Praktična je bila 4. točka, katero je znani veliki vinski trgovec g. Römer na Dunaji razpravljal. Glasila se je: „kolika colnina bi bila primerna za vvaževanje in izvaževanje vina."

Najvažniša država, katera je dosedaj največ naših vin pokupila, je Nemčija, in prav zato je za našo vinsko trgovino najvažniše vprašanje to: v kaki colninski razmeri je Avstrija s to državo? In prav ta država je nedavno na naša avstrijska vina, katera pridejo v Nemčijo, strašansko visoko colnino določila. Z vpeljavo avstro-ogerske avtonomne colnine obrnila se je dosedanja avstrijska colna politika gotovo v silno škodo domači vinoreji. V obrambo naše domače vinoreje je bila colnina, ki je veljala do leta 1878., popolnoma zadostljiva. Govornik celó meni, da bilo bi praktično, še znižati jo, ker bi potem tudi druge države svojo colnino primerno znižale. Toda vino se je smatralo le kot finančni dohodek, zato se tudi močno obdačilo, in sicer po 12 gold. v zlatu za vedro vina in 20 gold. za fino vino v buteljah.

Ne bi hotel trditi, da ni že takrat Nemčija mislila na povišanje colnine, a tajiti tudi nihče ne more, da je Avstrija s svojo povišano vinsko colnino Nemčiji pot pokazala. Letos je namreč Nemčija zvišala colnino na vino, katero se v Nemčijo vvažava, od 16 mark za navadno vino na 24 mark, in za buteljsko vino za 48 mark (za 1 mtr. cent), toraj zvišala je colnino za 50 in pri buteljah za 200 odstotkov! Res je tako visoka colnina uže pred l. 1868. veljala, pa je po dogovoru potem bila l. 1869. znižana na 16 mark; vsled te znižane colnine se je izvožnja naših avstrijskih vin jako pomnožila, kakor spričujejo statistični izkazi. Leta 1868. je bilo izpeljanega vina v Nemčijo 340.000 centov. Nikakor se ne more meriti naša država s francosko, katera največ vina izvažuje, pa pri vsem tem skušnje učé, da pri nas se 10krat več vina izvažuje kakor se ga vpeljuje iz drugih sosednih držav. Naše finance so si toraj silno malo pridobile z vpeljavo tako visoke colnine, ker le $^1/_{10}$ od vsega vina se je vpeljalo, in $^9/_{10}$ pa izpeljalo.

Nova colninska postava, veljavna za celo Nemčijo, katero je Bismark skoval, pa je tako visoka, da je naravnost smešno, misliti še na izvažanje naših nizkih vin v Nemčijo, ker avstrijsko vedro plača colnine 9 gold. in 1 butelija 50 soldov!! Vsaj domá smo zadovoljni, če moremo posebno v dobrih letinah prodati vedro vina za 9 gold. Colnina bi toraj bila viša od izvirne vrednosti vina; poleg tega vožninski stroški, riziko itd. tako, da bi moralo vedro navadnega vina v Nemčiji prodati se vsaj za 25 gold., kar pa ni mogoče misliti. — Nič bolje ni pri finem vinu, katero se razprodaja v steklenicah ali butelijah. Za vsako steklenico je treba plačati 50 kr. colnine. To je tolik znesek, da vniči sleherno kupčijo z buteljami. Dandanes, ko je nadlóg povsod, — ko si obrtnik ne prisluži toliko, kakor pred leti, ko je pri ljudstvu veljavo zadobilo pivo in žganje, se le sredoja vina, katere so priobčila kupčijske zbornice na Pruskem, spričujejo, da le v nizkih vinih je bilo največ kupčije.

Naša država izpeljuje v Švajco prav lepo množino vina, ker Švajca jemlje le 1 gld. colnine od vedra vina. Ali bi pa bilo mogoče v Švajco naša vina pošiljati, ako bi tudi ona po zgledu mogočne Nemčije pobirala po 9 gold. colnine?

Te številke dokazujejo, kako zeló škodljivo je za našo vinorejo in vinsko kupčijo, če tudi naša država povišuje colnino na vina. Skrbeti mora naša državna vlada, da bode mogoče, naša vina po nizki colnini izvaževati, sicer propade vsa naša vinska kupčija. Govornik po vsem tem predlaga: „shod vinorejcev naj izreče, da zeló obžaluje sedaj veljavno colninsko postavo, katera bo izvožnjo naših vin zeló znižala, če ne popolnoma vničila; na korist naši avstrijski vinoreji je, da naša vlada skrbí za to, da zopet v veljavo pridejo colninske določbe, kakoršne so bile do l. 1878."

Temeljito poročilo ni potrebovalo daljne razprave, in zbor je gospodu govorniku zasluženo priznanje skazal ter njegove nasvete soglasno odobril. — Dr. Hoffer je le izrazil mnenje, da more ne toliko ministerstvo kupčijstva, kolikor bolje ministerstvo unanjih oprav to vprašanje rešiti. Ker je ravno knez Bismark na Dunaji, ki gotovo velika prevažna državna vprašanja z našimi državniki razpravlja, meni govornik Hoffer, bilo bi prav, da izrazimo željo, naj bi pri teh državnih razpravah tudi avstrijske obrtnije in kmetijstva ne pozabili! Tu se ravna svetu in vladi javno proglasiti, da naši vinoreji propad preti, če se ne predrugači colninska postava.

(Dal. prih.)

*) Se je uže zgodilo. Vred.

Gospodarske novice.

Reana luxurians, po naše reana bohotna,

se imenuje nova velikanska trava, ki je v Guatemali v srednji Ameriki domá in jo uže nekoliko let na Francoskem pridelujejo. Podobna je nekoliko turšici v svoji rasti, dela grme, dva do tri metre visoke in do 6 metrov široke, zato daje toliko klaje, da se z eno samo doraščeno rastlino dá par volov cel dan krmiti. V domovini svoji strpí tudi zimo na polji, al tudi na južnem Francoskem ni zime pretrpela. Če bi tedaj hotli reano v Evropi razširiti, morali bi jo obdelavati kot enoletno rastlino in seme vsako leto iz nova iz Amerike naročevati.

Nesrečno trtno uš phylloxero

imajo zdaj tudi v nogradih okolice Nagy-Karoly in Szatmar-Nemeti; zato je iz teh krajev izvožnja trt in grozdja, pa tudi vseh tacih reči, ki so v trtno perje zavite, prepovedana. V imenovanih nogradih je neki trtna uš uže veliko škodo napravila.

Vinska letina na Francoskem je,

izvzemši malokatere kraje na jugu, letos slaba; pridelka je malo in še ta ni dosti prida. Ni čuda tedaj, da se vina iz tujih dežel vozijo na Francosko in da bode tudi mnogo ogerskega vina se tje spečalo.

Pšenice v severni Ameriki

so pridelali letos po zanesljivih poročilih 449 milijonov bušljev,*) tedaj veliko več od poprejšnjih let. Tudi pridelek turšice je letos bil jako bogat in tako bo iz Amerike v Eropo prišlo mnogo pšenice in turšice.

* Bušel je po naši stari meri blizo $1^3/_{16}$ mernika ali $36^1/_3$ litrov po novi meri.

Šolske stvari.

Zakaj si je štajarska dežela zavoljo ljudskih šol toliko stroškov nakopala.

Od Save 20. oktobra.

Lepa štajarska dežela je kljubu mnogo bogatim zakladom, katere v sebi hrani in tudi na dan spravlja, kljubu precejšnji rodovitnosti srednjega in spodnjega dela zeló obubožala, zeló zabredla v denarne zadrege, v nemajhne dolgove. Kako se bo iz njih izkopala, to ne gre meni pretresavati in premišljevati. Tudi tega nočem preiskovati, v katerih oddelkih svoje uprave ni prav gospodarila. Jaz sem se namenil samo gospodarstvo in ravnanje pri ljudskem šolstvu obelodaniti, napake, vsled katerih je ono tako veliko stalo, da je tudi to mnogo pomoglo k sedanji mizeriji.

Prav je bilo, da so se učiteljem plače zboljšale; to je bilo silno potreba. Prav je bilo, da se je število ljudskih šol pomnožilo; odobravati se tudi more, da se je veliko šol na več razredov razširilo; hvalim tudi to, da se je nekoliko za večje izobraženje učiteljstva potrosilo. Napredovalo se je toraj v marsikaterem obziru, in vsak duševni napredek stane tudi kolikor toliko novcev.

Pri katerih oddelkih ljudskega šolstva pa bi se bilo tedaj dalo kaj prihraniti? Najprvo pri tako zvanih deželnih meščanskih šolah. Štajarski deželni zbor je bil namreč ustvaril institut posebnih meščanskih šol še pred novimi šolskimi postavami, katere tudi so željo po meščanskih šolah izražale in jih vpeljale v mnogih deželah. Toda meščanske šole v smislu državne šolske postave so samo višja kategorija ljudskih šol, in nekako nadomestovalke prejšnjih nesamostalnih spodnjih realk, katerih je posebno na Českem veliko bilo. Štajarski deželni zbor pa je bil v mestih Gradec, Celje, Radgona, Fürstenfeld, Judenburg, Hartberg in Voitsberg ustanovil tako zvane deželne meščanske šole, ki so bile še bolje z raznimi potrebščinami in pripravami preskrbljene, kakor nižje srednje šole, in na njih je bilo toliko in tako dobro plačanega učiteljstva nastavljenega, kakor na srednjih šolah. Bile so in so še te šole nekako realgimnazije s tem razločkom, da se v njih klasičnih jezikov ni učilo, ampak na praktično življenje bolje oziralo. Občine, katere so te zavode sprejele, stavile so za nje jako lepa šolska poslopja in se zavezale, šole v stvarnih potrebščinah podpirati. Vsa čast tem žrtvam za tako omiko, ako bi le ljudstvo po njej v istini hrepenelo! Ali z ozirom na stopinjo duševne izobraženosti štajarskega ljudstva in z ozirom na slabo gmotno stanje, ter tudi gledé na majhno število stanovalcev v dotičnih mestih je bilo pa še sprevideti, da so to previsoke šole za prosto ljudstvo. To je tudi skušnja potrdila.

Razen celjske in graške deželne meščanske šole so vse druge te vrste in štejejo vedno prav majhno število učencev *), posebno pa je v majhnih nemško-štajerskih mestih: Hartberg, Voitsberg, Fürstenfeld, Judenburg celó malo meščanskih učencev, tako, da je samo dežela plačevala na leto poprek za enega učenca čez 70 gold., in občine gotovo tudi toliko.

V vseh teh mestih tako „nobel“ osnovanih meščanskih šol ni bilo treba. Zadostovale bi bile meščanske šole v smislu državne šolske postave, kakoršnih je na priliko na Českem, Moravskem in drugod prav veliko. V Hartbergu, Voitsbergu in v Fürstenfeldu pa tudi v Radgoni bi se bilo morda opravilo s pet- in šestrazrednimi ljudskimi šolami. V Celji pa, kjer je še gimnazija, ne bi tako treba bilo meščanske šole. Ta je sicer dobro obiskovana, zato pa je gimnazija v primeri dosta slabo. Vsaj so si šole po svojem bistvu zeló podobne, torej rajše dobro obiskovanih šol ene kategorije, kakor pa slabo obiskovanih več vrst.

Nekoliko se je dalje grešilo pri štajarskem šolstvu o tem, da se je mestom in trgom dalo veliko razredov, pri katerih so bili učitelji dobro plačani. Na ta način so bile dotične šole sicer dobre, a kmetu pa to ni vselej koristilo, kajti moral je večji davek plačati, a svojega otroka v daljno mestno in trško šolo pošiljati. Ako bi se bilo napravilo po vaséh več enorazrednih šol v ne predragih poslopjih, dobili bi bili taki učitelji na kmetih manjše plače, pa morda bi bili pri cenejšem in domačem življenji z manj obloženim kmetom vred zadovoljnejši. Mesta, trgi in večje fare imajo dandanes res dosta šol, a nahajajo se manjše fare, podfare in veče vasí, posebno po spodnjem Štajerju, katere kljubu visokemu šolskemu davku še nimajo lastnih šol in ne pravih učiteljev. Moja misel pa je, da v prav malih farah in podfarah še posvetnega učitelja treba ni. Naj se izroči poduk duhovniku, kateri ga bode brez dvombe rad in navadno tudi dobro oskrboval za nizko nagrado. Koliko bi se na ta način prištedilo! Pa liberalni nemški gospodje tega niso storili. Znani so mi slučaji, ko so se duhovniki, prijatelji šolstva, ponujali šolskim gospóskam. Pri neki veliki fari je bila, na priliko, dvorazredna šola, ali podučitelja niso mogli za njo dobiti. Ondotni kaplan, ki je imel celó učiteljske preskušnje, se je bil neki ponudil, to mesto oskrbovati, — a ni bil sprejet. In pri kolikih šolah bi kaplani lahko eno učiteljsko službo nadomestovali! Koliko bi se zopet na ta način prihranilo! Pa rajše se postavljajo tiste mestne gizdave in nemškutarske gospodične, kakor pošten slovensk duhoven. Mnogo bi se bilo prihranilo pri učiteljskih konferencah, katere so tako malo sadu donašale, kajti v njih so bili učitelji samo na nemšk način komandirani, a svobodno se nihče ni smel za korist šolstva oglasiti, vsaj v domačem jeziku je bilo greh. Prepričan sem, da bi bilo mnogo za šolstvo in za svoj stan vnetih učiteljev zastonj prišlo k tem učiteljskim skupščinam, ako bi bili v njih svobodnejši zrak dihali, in ako bi bila njih pametno premišljena beseda kaj izdala.

Okrajne učiteljske knjižnice, o katerih se tudi toži, da mnogo stroškov prizadevajo, ne donašajo toliko koristi, kolikor stanejo. Izposojevanje iz njih je združeno z neprilikami, sicer pa ima učitelj še sam toliko knjig in časopisov, da se lahko iz njih mnogo nauči, ako ima le dovolj dobre volje in prostega časa. Za denar, s katerim so se nakupile učiteljske knjižnice, bi bil jaz učiteljem v njihovo lastnino nakupil takih knjig, katerih bi se bil učitelj, ki svoje duševne potrebščine najbolje pozná, sam izbral. Brez dvombe bi bral potem tudi slovenske, a ne kakor zdaj, ko so v tistih bukvarnicah zgolj nemške knjige.

*) Meščanske šole, ki so osnovane na podlagi državne postave in ki so ceneje, so bolje obiskovane. Pis.

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Ki će mir imet', mora ga sobom nosit'.

Z jednim brkom mi je namignul (malo me je pozdravil).

Ću te poslat' z darom (udarcem), ako ne greš brez dara (udarca). (Tako rečejo starši nadlegajočim otrokom).

Sladka su ušca (ustaca) polibušca (poljubca).

*

Slab človik, ki samo sit je vesel.
Ki je srećan va jednem, ni va svem.
Ki gleda na lunu, nima žita ni vina.
Dojde sveti Ivan, nosi kosu van.
Nečuvaj se od neplačavca (ga more pravica prisiliti), nego od neimovca.
Bolje je prazna štala, nego nor konj va njoj (se reče od slabega hlapca).
Hodi simo, hodi tamo, joh je simo, dva je tamo;
Hodi gori, hodi doli, joh je gori, dva je doli (rečejo hotećemu iti po svetu. Iz tega se razume, da ljudje iz srednje Istre ne hojevajo radi po svetu.)
Kada mužki i ženska ćuda (mnogo) skupa kantaju (pojeta), brzo tretji (otrok) plače. (Istrani narodne pesme najraji popevajo v dva glasa, možki in ženski.)
Kud sudci tlače (hodijo), tuda kmet plače.
Ki će imat' nevolje, neka da otroku po voljé.
Složna bratja duge plaća, nesložna bratja kuću zvraća.
Kade je složćina, je zmožćina, kade je nesložćina, je ubožćina.
Rojen, prerojen i skopljen, a bolne zdravi (kopun na juhi).

Slovensko slovstvo.

* *Podučno berilo za mladost.* Spisali slovenski učitelji. V Ljubljani l. 1879. Založilo slovensko učiteljsko društvo.

Pod tem naslovom je ravnokar na svitlo prišla drobna knjižica vsa primerna mladini, katera posebno v kratkih in lahko umevnih člankih razklada natoroznanske poduke v živalstvu, rastlinstvu, rudstvu itd. Cena jej je le 15 krajc. Naj prijatelji mladine sežejo obilo po njej!

* *Cvetje iz vrtov sv. Frančiška* se bo glasil mesečni list, ki ga bo izdajal red čč. oo. frančiskanov štajarske, kranjske itd. okrajine. Namen temu listu ima biti svojim bratom in sestram 3. reda po Slovenskem podajati potrebnega poduka in spodbuje po zgledu jednakih njihovih italijanskih, francoskih in nemških (Sanct-Francisci-Glöcklein) listov. Izdajali ga bodo v Gorici.

Glasbene novosti.

* *Slovenske pesmi za en glas in glasovir.* Zložil dr. Benj. Ipavec. 1. zvezek obsega: „Lahko noč", besede Malavašičeve, „Kam?" besede Preširnove, „Gomila", besede J. Kersnikove" in „Po noči" in „Pred durmi", besede S. Jenkove.

* *Slovenski orgljavec.* 100 mediger za orglje. Zložil Daniel Fajgelj.

Oba ta zvezka je nedavno v ličnih iztisih na svitlo dala „Glasbena Matica" v Ljubljani.

* *„Slavček".* Zbirka šolskih pesmi, zložil A. Nedved, c. kr. učitelj godbe v Ljubljani. Ta zbirka, katero je c. kr. ministerstvo za rabo pri poduku potrdilo, obsega v 3 zvezkih mnogo različnih pesem za otroke razne starosti.

* *Napevi pri sv. maši in blagoslovu* za mešani čveterospev. Zložil p. Angelik Hribar. „Učit. Tovariš" z veliko hvalo omenja te napeve cenjenega skladatelja, ki se trudi, vsem zahtevam in pravilom cerkvene glasbe zadostovati.

Politične stvari.

Pregled na parlamentarno bojišče

v državnem zboru dunajskem.

Pretekli teden je bil odločen za veliki boj, ki sta ga v zbornici gospôski in zbornici poslanski bíli dve močni stranki v sedanjem državnem zboru avstrijskem: boj med centralizmom in avtonomijo.

Da je v zbornici gospôski stranka centralistov zmagala stranko avtonomistov, in da v zbornici poslancev zmaga avtonomistov ni tako sijajna bila, kakor bi bila lahko bila, kriv je minister Taaffe sam s svojo kompromisno politiko, to je, s svojo dosedanjo politiko, ki bi jo po naše najbolje imenovati smeli „šviga švaga čez dva praga". Upajmo, da ga je adresina debata z glasovanjem v obéh zbornicah podučila, da dozdaj ni hodil tiste odločne poti, ki jo ministerstvo „sprave med narodi avstrijskimi" hoditi mora, da doseže to, česar cesar sam hoče, česar ministerstvo želí in česar narodi zahtevajo. Vsaj ni Salomonove modrosti treba vedeti, da za tako avstrijsko vlado, ki resno hoče spravo med narodi, stojí velikanska večina narodov avstrijskih, in da le take zbornice so njih prave zastopnice, ki to izpolnijo, česar narodi zahtevajo o tem, da se njihove dolžnosti pobotajo z njihovimi pravicami. Za ta cilj je minister Taaffe dobil cesarjev mandat, in ker smo popolnem prepričani, da je cesarju, svojemu gospodu, z dušo in telesom udan, je mu tudi lahko zadostiti svojemu mandatu, če energično nastopi vso drugo pot, kokoršno je hodilo ministerstvo več let pred Hohenwartom in zopet 8 let po Hohenwartu. Kdor koketira s Herbstovo stranko, ne more biti resničen prijatelj Hohenwartovi stranki, in naj pazi, da misleč, da „stojí nad strankama", ne obsedí med dvema stoloma na tleh. Še je čas, da grof Taaffe nekoliko popravi to, kar je dozdaj grešil, ko pride do tega, da se izberó še trije novi ministri, kajti še mu zaupajo narodi tisti, ki so ga imenovanega za ministerstva predsednika radostno pozdravljali. Resnica je, da Taaffe, ako bode moder, more Avstrijo preroditi v srečni stan, — ako bode slab, mora jo poriniti v še veče nesreče.

Naj po tej karakteristiki današnje politične situacije, ki smo jo opisali v smislu slovenskega naroda, podamo bralcem v kratkih črticah sliko, kako se je vršila adresna razprava v obeh zbornicah.

Zbornica gospôska, to je, zbornica tista, v katero cesar po nasvetu ministerskem imenuje zastopnike, je razpravo adrese, to je, odgovora, ki naj ga ta zbornica dá na prestolni govor, pričela 27. dne u. m. in jo uže isti dan dovršila. Pričujoči so bili v tej seji vsi ministri, izmed 202 gospodov, ki jih šteje ta zbornica, je bilo nazoč h 150, med njimi nadvojvode Albreht, Karol Ludevik, Ludevik Viktor, kardinali Schwarzenberg, Kutschker, Fürstenberg, knezoškof salcburški, graški, ljubljanski in pa knezonadškof gališki. Galerija in sedeži državnih poslancev vsi polni. Bivši minister vitez Hasner bere načrt adrese centralistične stranke, za njim pa baron Hübner načrt manjšine, to je, avtonomistične stranke. Potem se prične splošni razgovor, v katerem nihče ne govorí. V razpravi posamesnih odstavkov poprime pri 3. odstavku grof Taaffe besedo in prigovarja zbornici, naj popravi ta odstavek, češ, da v njem leží strup nesprave; „kdor spravo hoče — rekel je — mora vse odstraniti, kar loči, pa vse iskati, kar zedinjuje." Lepe te besede pa so bile centralističnim ušesom le glas vpijočega v pu-

ščavi; ustavaki niso hoteli odjenjati, kajti zagrizeni centralist Schmerling je zvonec nasprotstva nosil in ž njim zmagal. Pri glasovanji je obveljal Hasnerjev načrt, to je, načrt ustavakov, z 78 glasovi proti 59, po takem z večino 19 glasov. In čudo golemo! grof Taaffe je pri tretjem branji tudi glasoval za nespremenjeno ustavaško adreso. Nam je to zastavica, katere uganiti ne moremo, da kdo odobruje to, kar je malo poprej sam in dobro pobijal. Prav s tem je grof Taaffe svoj lastni pečat pritisnil na nezaupnico, ki mu jo je dala nepoboljšljiva stranka. — Zoper načrt centralistične adrese so glasovali vsi nadvojvode in škofje Schwarzenberg, Fürstenberg, Eder, Romaszakau, Pogačar in Zwerger. — Za načrt pa so glasovali škof dunajski Kutscker, opat Helfersdorfer in opat Karl! — V tej seji nista poleg druzih bila pričujoča knezoškof Stepischnegg in knezoškof Wiery. — Zakaj neki ne? —

V zbornici poslancev se je adresna razprava začela 29. in končala 31. dne u. m. Tri dni je tedaj tù trajala borba, kakor je grof Hohenwart v poslednjem svojem govoru dobro rekel — med stranko „mirú in sprave“ in pa med stranko „razpora“, in se končala z zmago 14 glasov za adreso Hohenwartovo, to je, avtonomistov. Centralisti so kar 26 svojih tovarišev najeli za brambo svoje puhle stvarí. Merili ste se v tridnevni borbi obé stranki in svet je imel zdaj priliko videti, kakošni velikani v parlamentarnem in političnem obziru so možje naše avtonomistične stranke, kakošni pritlikovci pa so oni s prazno slamo svojih 17 let mlatenih fraz. Kakor v gospôski zbornici, tako ste tudi v poslanski zbornici obé stranki načrtale svojo adreso: grof Hohenwart je sestavil načrt avtonomistične večine, katerega smo bralcem podali v prilogi zadnjega našega lista, — dr. Sturm pa adreso centralistične manjšine, v kateri so ustavaki zopet pokazali, da jim ni mar za spravo, ampak da jih je resna volja gospodovati še dalje. Prostor nam danes ne pripušča, obširneje razkladati, kaj je ta ali uni govornik rekel, zato naj danes zadostujejo le kratke črtice. — Za prvega svojega govornika so centralisti poslali prof. Süssa, možá bombastične fraze, v boj, ki se je „ponosno“ spustil v govor, češ, da za njim stojí ves Dunaj; skušal je razdražbo vneti med Poljaki in Čehi, in trdil, da državnopravna (naša) stranka ne zastopa ne národnih interesov, ne zgodovinske prošlosti, katerim hočejo centralisti zmerom biti prijatelji. (Pri teh besedah zakliče mu poslanec Greuter: „Lejte no!“) Izvrstno mu je odgovarjal gališki profesor Dunajevski, ki se je odlikoval z zmagonosnim svojim govorom. Rusin Kovalski je prazno slamo mlatil. Za njim je govoril knez Alfred Lichtenstein, ki je naštel, mnogokrat prav humoristično, celo vrsto grehov, s katerimi so se pregrešili ustavaki zoper narode in posebno zoper kmečko ljudstvo, zato po pravici pravi „Vaterl.“, da bi bilo želeti, da bi se ta govor v 100.000 iztiskih razposlal po svetu. Posebno važen in tehten je bil govor grofa Clam-Martinica, ki je kot pravi državnik od nog do glave, temeljito odkrival rane, ki jih je prejšnja večina vsekala narodom avstrijskim in razodeval sedanje potrebščine. — Dr. Lustkandel ga je skušal zavračati, al kazal je s svojim govorom svetu le prav očitno duševni bankerot liberalizma. — Velik vtis je naredil govor poljskega kneza Czartoryskega, ki je kratko pa jasno dokazal velik razloček med adreso večine in adreso manjšine; rekel je med drugim centralistom: „Vi bi radi bili liberalni, a ne znate biti pravični.“ — Poslanec Plener, zeló čmeren, da ni še minister, si je prizadeval opravičiti adreso manjšine in škodljivost decentralizacije, a osramotil je s tem sam svojo enostransko vednost. — Zdaj poprime dr. Rieger besedo in vsa zbornica z največo pazljivostjo posluša čez celo uro trajajoči govor iskrenega branitelja českega prava in ravnopravnosti narodne, ki je uže v državnem zboru leta 1848. slavljen govornik bil. Ostro je šibal ustavaško koterijo in krinko lažnjivosti jej trgal z obraza mož, ki je vajen vse povedati in ničesar zamolčati, kar mu rodoljubno srce teží. Neizmeren je bil zato vtisek njegovega govora, katerega zdajci cela druhal judovskega časništva neotesano napada. Rieger jim je na vsa usta povedal, kar jim gre. — Govorili so za njim liberalci Jaques, Scharschmied in Friedman in dolgočasno otrobe vezali. — Poprijel je besedo tudi dr. Vošnjak in na kratko in zmerno razpravljal le §. 19. osnovnih državljanskih postav, ki je dozdaj Slovencem v šoli in uradih le na papirji ostal. — Ko so tukaj našteti govorniki izgovorili, je grof Taaffe s toplo besedo zbornici priporočal, naj sprejme adreso večine. — Po tem je seja prestala in drugi dan je govoril še dr. Herbst; govoril je blizo dve uri in skušal pobijati adreso večine, al njegove zvijače in sofizmi niso nikogar prepričali o tem, kar je govoril, vsaj mož sam ne verjame, kar se drugim laže. — Po tem sta govorila še poročevalec manjšine dr. Sturm in pa poročevalec večine grof Hohenwart. Pri govoru Sturmovem je polovica poslancev, vtrujenih po besedovanji Herbstovem, bežala iz zbornice, — ko pa je začel govoriti grof Hohenwart, je zopet vse prihitelo v zbornico, da bi slišali možá, ki je prvák sedanjega državnega zbora, okoli katerega se suče cela situacija. Govoril je, kakor le Hohenwart zna, tehtno in mirno pretresaje in pobijaje puhlost nasprotnih predgovornikov. Prihodnjič prinesemo celi klasični njegov govor.

Tako je bila adresna borba končana in, kakor gori rečeno, adresa avtonomistične večine sprejeta. Minister Taaffe je zdaj videl in slišal, da mu ne kaže več nad strankama stati. Ker je slišal, kaj ena, kaj druga stranka hoče, mora se, da na čelu vladi ostane, vstopiti na tisto stran, ki hoče pravo, — ki hoče po besedah cesarjevih „mir in spravo med narodi.“ Alea jacta est!

Kratkočasnica.

Kaj so centralisti, kaj avtonomisti?

Pogovor kmeta in čevljarja.

Kmet (ki pridno slovenske časnike bere): Povej mi, povej Boštjan, ki si tako modra glava, kaj neki hočejo naši časniki z besedama „centralisti“ in „avtonomisti“ reči, ki ju zdaj vsak dan v njihovih listih beremo?

Čevljar. Jaz ti, prijatelj, to prav lahko razložim s tem, če ti rečem, da centralisti so prav to, kar so taki čevljarji, ki čevlje po enem kopitu narejajo za vse ljudi, naj imajo majhno ali veliko nogo, — avtonomisti pa so podobni dobrim čevljarjem, ki čevlje ljudem merijo po njihovih nogah, večih ali manjih.

Kmet. Hvala ti! Res, da nisi samo mojster čevljar, kakor iz tega vidim, ampak tudi mojster politikar.

Naši dopisi.

Iz Rusije 19. okt. —*η*. — Papirnata vojska pangermanizma s slavjanstvom se še vedno nadaljuje. Berolinski časopisi, kakor oficijozni tako tudi svobodni, vedó še mnogo pripovedovati o Bismarkovem „triumfu“ na Dunaji. Ta „triumf“ morda ni tako velikansk, kakor ga Berolinci rišejo, vendar gotovo je, da se Bismark in s praznimi rokami vrnil z Dunaja. Kakošni

bodo posledki Bismarkove politike za Avstrijo, če se jej ona ne odreče, kaže tudi tuje časopisje, posebno angleško ni francosko. Kdor se želí o tem podučiti, naj čita posebno angleški torijski „Standart“ in francoski legitimistični časopis „Soleil“. Ne more se reči, da bi bil Bismarkov „triumf“ Rusijo posebno vznemiril; ruski časopisi so odgovorili, kakor se spodobi, pa brez posebne razdraženosti in brez surovih groz. Rusija dovolj hladnokrvno čaka, kaj se bo iz Andrassy-Bismarkovega dima pokazalo: bo li res slavjano-germanski požar, ali pa le smešni „puf“. — Raji kakor o političnem dimu, naj danes častitim čitateljem „Novic“ nekaj druzega iz Rusije povem.

Po poslednji vojski je v Rusiji veselo oživelo trgovsko in fabriško gibanje. Statistične dokaze bom priobčil „Novicam“ okoli novega leta, ko bo vlada izdala dotična sporočila za celo leto. Za zdaj naj zadostuje omeniti, da imenovano gibanje je vnelo silo polemiko med slavjanofilsko in liberalno stranko. Liberalci trdijo, da to gibanje je „nevarna narodna bolezen“, podobna mrzlici, katere posledek bo še hujši kakor v Nemčiji po francoski vojski in da bo tak „krah“, kakoršen je bil dunajski pred 7 leti; zdravilo proti tej bolezni, trdijo oni, da je edino povišanje menjičnih kursov s pomočjo vnanjega posojila v zlatu. Slavjanofili pa so nasprotnega mnenja. Oni dokazujejo, da oživljenje trgovske in fabrične delavnosti, katere poslednja leta pred zadnjo vojsko skoraj ni bilo čutiti, je živ dokaz, da narod in državljanski stroj ruski je popolnem sposoben „živeti svojim življenjem“ in da tujega zlata mu ni treba iskati, ne posojilnega ne po vojski nagrabljenega, razen zlata, ki ga Rusija dobiva iz svojih rudnikov ter prejemlje izza granice za svoje naturalne in manufakturne pridelke. Da je taka ekonomična politika najboljša, imamo dokaze na zahodu. Nemčija je bila pred francosko vojsko bogata, kakor Francija, a še ni preteklo deset let po vojski, in uže so zginili francoski milijardi iz nemških žepov nazaj v Francijo, kakor kafra v zrak. Rusija naj tedaj, če je treba koga posnemati, raji posnema delavno Francijo, kakor roparsko „Bismarkovo Germanijo“. Da imajo prav, sklicujejo se slavjanofili ne samo na statistične date, ampak tudi na javno mnenje in na besede strokovnjakov, to je „kupečesko-promišljenih komitetov“ (trgovsko-obrtniške zbornice) in na finančnega ministra. Ta minister je namreč poslednje tri mesece popotoval po vsi evropski Rusiji ter je obiskal vsa veča trgovska in obrtnijska mesta. Posebno važni so njegovi govori v trgovsko-obrtnijških zbornicah v Njižnjem Novgorodu in v Moskvi. V „Njižnjem“ je on med drugim rekel tole: „Tukaj pri vas in na poti k vam sem imel priložnost, blisko pogledati na domače proizvodstvo in pogovoriti s predstaviteljami trgovine in obrtnije. Nadejal sem se mnogega, a vse tisto, kar sem uže na poti k vam videl (posebno v Ribensku, Ivanovem, Voznesenskem, Šuji) in kar tukaj pri vas vidim, je daleč preseglo vse moje nade. Z vero v Rusijo sem prejel blagoslovljenje cesarja, ko me je blagovoljno imenoval finančnega ministra. Ta vera ni oslabela nikdar niti na minuto; ne ljudje, ne zgodovina poslednjih let je ni mogla omajati, al tukaj na Volgi in na njenih bregovih, ko gledam ročno, gibko, marljivo, veselo delajoči narod, ko gledam na kipečo delavnost fabrik in zavodov, na cvetočo trgovino, je moja vera v Rusijo še bolj okrepela. Zdaj, ko mi vsi vidimo, s kakimi orjaškimi koraki gre Rusija naprej, vedno naprej uže 25 let carstvanja našega ljubljenega gospodarja Aleksandra Nikolajiča, vedno naprej po vseh potih narodnega razvitja, preispolnuje naša srca radost in nada. Nadaljujte, gospoda, delajte, proizvodite, kupčujte v miru in pokoju, ne poslušajte brezpokojnih govoric rovarjev in čenč lažnjivih prorokov“. *) V Moskvi pa na ogovor predsednika „kupečesko-promišljenega komiteta“, ki je prav iz srca slavjanofilom govoril, je odgovoril minister med drugim ta-ko: „Na vašo pomoč se bom vselej naslanjal, vaši sveti mi bodo vselej jako dragi, in kako so mi koristni, o tem sem se na sedanjem popotovanji po Rusiji do dobrega prepričal.. Videl sem, kako dela obrtniška Rusija, videl sem, kako se ona razvija, kako mnogoobrazna in svojeobrazna je ona v svojih mogočnih projavljenjah, kako bogata je ona gledé bodočnosti. A tudi zdaj nimamo ničesa obžalovati; ni ne uboga taka dežela, koja neposredno po vojski s stroški čez milijard rubljev je v stanu svoj proračun pokriti brez deficita, **) in še več, v kratki osemmesečni dôbi je naša dežela pokrila dvojno domače posojilo s šest milijoni rubljev.“ (Dal. prih.)

Trst 3. nov. (*Poziv.*) „Slavjansko podporno društvo“ bode imelo v nedeljo 9. dne t. m. drugo glavno odborovo sejo v gostilni pri „ogerskem kralju“ (Hencelnu) na stari cesti. Začetek je ob 4. uri popoldan. — Ker v to sejo tudi udje morejo priti, zato se vljudno vabijo na obilo udeležbo, ker se bodo jako važne točke razpravljale.

Odbor.

Iz novomeškega okr. glavarstva 2. nov. (*Krščanski svèt.*) V nekem kraji sem zapazil znamenje križa na grobu goved, ki jih je gospóska dala pobiti in zakopati. Križ je častitljivo znamenje našega rešenja po Kristu; zato je vernemu kristijanu nespodobno in tudi razžaljivo, podobo križa zlorabiti na živinskem grobu! Naj bi torej oni, ki imajo nálog, zakopavati pobita goveda, nikjer ne postavljali križa v znamenje, da pod njim živinsko meso počiva. Križu se spodobi čast!

Iz Metlike 31. okt. — S kugo imamo vražjega posla, dozdaj padlih in pobitih glav 102, najzadnje so tolkli 28. dne t. m. v Selih pri Semiču, sicer je vse mirno. Včeraj nam je pravil podžupan jastrebarski, da je naredil dr. Kristof v Jaski na Hrvatskem tabula rasa; pobil je vseh 292 glav.

Iz Trave na Kočevskem 31. okt. — Pri novi volitvi županstva 12. dne okt. so bili izvoljeni: Janez Muhič za župana, Jožef Rajšel in Jožef Knaus pa za svetovalca.

Iz Brig na Kočevskem. (*Volitev županstva*) za našo občino je bila 4. t. m. Izvoljeni so bili: za župana Janez Veber, za svetovalca pa Pavel Peitler in Jurij Malner.

Iz brdskega okraja 26. okt. (*Sejm; škoda po zadnjem snegu; zaprtija zarad goveje kuge; ne dajte se sleparjem voditi za nos!*) Sv. Lukeža dan smo imeli v Lukovci sejm. Kakor po navadi čulo se je mnogo tožeb zarad slabe kupčije zbog vedno večega pomanjkanja denarja. Posebno drobnica se je kaj slabo prodajala, med tem, ko je bila kake 4 dni poprej (sv. Terezije dan) v Kamniku prav živahna kupčija za njo. — Čul si pa tudi skoraj povsod mnogo tožeb, koliko je zadnji sneg posebno po vrtih škode napravil. Če je bil količkaj bolji posestnik, že se je slišalo, da mu je 100 gld. ali še več samo pri sadnih drevesih škode. Enako se je tožilo, kako ljudí tare, da morajo ravno zdaj noč in dan ob mejah stražiti zarad goveje kuge, ko se ljudém tolikanj mudí pospraviti jesenske sadeže, predno jih sneg zapade. Straženje je kaj ostro in natančno, kakor to že

---

*) To je liberalnih ekonomično političnih doktrinerjev. Pis.

**) Iz vladnih sporočil za letošnje leto je uže razvidno, da stroški, če se ne zgodi kaj nenavadnega, ne bodo presegli proračuna, a dohodki bodo presegli proračun na nekoliko milijonov rubljev. Pis.

sila nevarna stvar sama po sebi zahteva.*) Posebno veliko govorice pa tu zdaj dela sodnijska preiskava zoper kmetskega „dohtarja“ in „copernika“ Ostriženca iz češnjiške fare. Silno veliko nespametnih ljudí je že boje opeharil, in že več časa se je na-nj pazilo; pred kacimi 3 tedni pa se mu je zopet ena pripetila, ki ni skrita ostala. Predno povem, kaj se je prigodilo, naj opomnim, da posebno po zlatopoljski, češnjiški, tuhinjski in blagoviški fari je gnjezdo kmetških „doktorjev“ in „copernikov“. Vse ti vedó oddelati, pa tudi povedati, kdo je naredil, da krave mleka ne dajo, da prešiči krepajo, da se ne dá umesti, da kokoši ne nesó, da gospodinja ne more lepega kruha narediti ali da žena ne mara za moža in še veliko več druzega — sem ter tje res prav peklenskega. Najviši „gvavtni“ copernik pa je menda v Lipljah v tuhinjski fari, ki ima velike „črne bukve“, s katerimi hodi, kakor pravi, „hudiče“ preganjat. Za njim pride pa menda precej Ostriženec iz češnjiške fare. Ljudje pa so tolikanj neumni, da od vseh vetrov k tem sleparjem drvé, donašaje jim lepe darove in druga plačila. Posebno radi dohajajo od Dobrave, Iga, Lašič, Dobrepolja, celó od Novega mesta, Trebnega, iz Štajarskega; zlasti so pa Korošci v tem pravi norci. — Pred kakimi 3 tedni pride iz Moravškega nek mlad 25leten fant bolan k svoji žlahti k županovim na Vrhu v krašenski fari. Tu se mu brž poskrbé zdravila pri Ostrižencu, županov sin jih donese. A prva nič ne izdajo. Domaći fant donese v drugič zdravila od Ostriženca, al ta imajo čuden nasledek. Bolnika začne gnati na oba konca, nazadnje pljuva kar kri in v 24 urah je mlad bolnik — mrlič. To vse izvé c. kr. okrajna sodnija na Brdu menda po nekem tukajšnjih okrajnih zdravnikov. — Mrlič se sodnijsko pregleda, na Češnjice k Ostrižencu pa se žandarmerijska patrola odpošlje, ki Ostrižencu vso njegovo lekarno z bukvami vred pobere. Glavnih copernskih bukev menda niso dobili, kakor se govori. — Če ni to zopet le nova, izmišljena goljufija, da bi ljudje ne izgubili preveč zaupanja do njega, zvedši, da nima več coperniških bukev. Zdaj jim tiček menda ne bo ušel. Zlasti je naša žandarmerija jako pridna, da pride onim sleparjem do konca. Pripovedujejo se pa zdaj razne sleparije Ostriženčeve. Naj tu omenim le nekaterih. Nekdo pripoveduje, da je pri neki priliki pravil eden češnjiških zidarjev, Osredkar, o nekem možičku, ki je došel od zagorske strani na Češnjice k Ostrižencu, da bi dobil kako zdravilo, ali če je „narejeno“, pomoči, ker se doma s ženo nista mogla zastopiti. Res, pravi možiček, 6 gold. sem moral Ostrižencu plačati, pa je rekel, da bo gotovo tudi pomagalo. Drugi zopet pripoveduje, kako je lansko leto pred božičem enkrat Ostriženec iz lukovške pošte prišedši v štacuno odprl neko pismo, ter bahaje češnjiškemu krčmarju kazal 15 gold., ki jih je iz pisma vzel, češ, da mu iz Koroškega piše neka imenitna družina, naj hitro pride, da ozdravi nje bolno hči, kateri noben zdravnik pomagat ne vé. Res se je Ostriženec vozil nekaj časa na Koroško, ter sleparil, al to pot, pravi nekdo, se mu je slabo poneslo. Nekoliko prič je bilo že zaslišanih. Precej težavno pa bo za sodnijo zvedeti od ondotnih ljudi pravo, ker so več ali manj vražam udani, vsaj bilo je tako. Ostriženec pa je bil pri njih kot vražar velecenjen, od druge strani so se ga pa bali. Čujem, da je o tem oziru zdaj precej bolje. Oni pa, ki so se opehariti dali, pa tudi neradi povedó, ker jih je sram povedati, kako so se dalí za nos voditi. Vsakako vse radovedno čaka, kaj spravi sodnijska preiskava o tem na dan.

*) Prav, da bi se zlasti za ponočno straženje nastavili — ponočnjaki, ki nobeno noč pokoja ne dajo. Ko bi pa celo noč, to je, po 12 ur na ponočni straži morali zmrzovati, bo se morebiti marsikdo spametoval in pozneje malo rajše noč sebi in tudi drugim v počitek obrnil. Pis.

Iz Ljubljane. (*Iz seje odb. družbe kmetijske*), katera je pod predsedstvom barona Wurzbacha bila v nedeljo, došlo je „Novicam“ sledeče poročilo. Razpravljalo se je pred vsem vprašanje: ali naj bode letos še kak občni zbor družbe kmetijske, ker sta uže bila dva (meseca januarija eden, drugi pa meseca septembra)? Sklenilo se je, da ne, ako ne bi vladna rešitev one zadeve, ki se je razpravljala v izrednem občnem zboru septembra meseca (to je, da družba kmetijska prevzame opravila bivše c. k. deželne konjerejske komisije) zahtevala še enega zborovanja. Ako tega ne bo, bode na vsako stran bolj priložno, da so občni redni zbori maja meseca, ko milejše vreme olajša vnanjim družbenikom prihod v zbor. — Dr. Bleiweis poroča o obravnavah, ki jih je predsedstvo imelo 1) z gosp. Edvardom Šlegelnom, ki po smrti gosp. Skaleta prevzame učiteljstvo podkovstva in nekaterih živinozdravniških naukov na tukajšnji podkovski in živinozdravski šoli, in 2) z gosp. Vode-tom, da pod vodstvom odbornikov družbe kmetijske gosp. Jož. Jeriča prevzame oskrbništvo družbinega vrta. Odbor je enoglasno sklenil, da oba imenovana gospoda stopita s 1. dnevom t. m. v svojo službo. Gosp. Šlegel, dozdaj kovač in zdravnik v cesarski službi pri žebčarstvu v Selu pod Ljubljano, je na Dunaji v podkovski in živinozdravski šoli dobil leta 1869. diplomo zdravniškega kovača in v tej lastnosti z veliko pohvalo služi od leta 1873. pri žebčarstvu v Selu. Ta c. kr. komanda mu daje spričalo izvrstno dobrega praktičnega kovača in izurjenega konjskega zdravnika, ki je uže tudi veliko zmožnost dokazal v podučevanji podkovstva, pa tudi z bolno živino opraviti imel. Gospod Šlegel, ker tudi slovenski jezik razume, je bil po vsem prav sposoben spoznan za to, da službo ranjcega g. Skaleta pod istimi pogoji prevzame na tukajšnji podkovski in živinozdravski šoli. Ker je pa ta šola leta 1848. od c. kr. ministerstva bila za javno (očitno) šolo pripoznana, se imenovanje gosp. Šlegel-na naznani ces. kr. ministerstvu kmetijstva, c. k. deželni vladi kranjski, deželnemu odboru kranjskemu in pa mestnemu magistratu ljubljanskemu. Gosp. Vode pa, kakor gori rečeno, prevzame oskrbništvo družbinega vrta in vsega, kar se s tem strinja. Oba stanujeta v šolski hiši na spodnjih Poljanah, in izročena jima je bila skrb vredbe dotičnih inventarov. Gosp. odbornik Murnik je bil naprošen, to vredbo nadčuvati. — Odbor enoglasno izreka, da je predsedstvo prav storilo, da je prošnjo županov bohinjske Bistrice in Srednje vasi in pa načelnikov bohinjskih sirarskih zadrug, po c. k. okrajnem glavarstvu radoljškem c. kr. deželni vladi, od te pa centralnemu odboru družbe kmetijske v presojo poslano, sl. deželni vladi toplo priporočilo v ta namen, da bi se izvedeni g. Hitz vsaj še dve leti ohranil Bohinjcem za poduk in pomoč. — Po želji za blagor domačega kmetijstva iskreno vnetega viteza dr. Gutmansthala je sklenil odbor, po „Novicah“ uže večkrat razglašeni opomin za rad trtne uši vinorejcem našim ponoviti, da se nam še ta nadloga ne pritepe v deželo. — Pismo vodje deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu g. Dolenca, v katerem odboru naznanja, da prične svoje poučno potovanje po Dolenjskem uže ta teden tako, kakor je bilo v poslednjem listu „Novic“ razglašeno, da začne podučevanje v Radečah in gre od tod naprej, vzame odbor na znanje z željo, da bi učitelj našel obilo ukaželjnih slušateljev. — Načelnik izvršilnega odbora tako imenovanega „Agrartag-a“ (zbora avstrijskih družeb kmetijskih) na Dunaji poroča centralnemu odboru, da

bode zbor se pričel 10. dne decembra, in da družba kmetijska pošlje svoje zastopnike v ta zbor ter svojima dvema nasvetoma morebiti dodá še kak drug nasvet. Odbor je soglasno sklenil, zopet gosp. dr. Poklukarja in g. V. Pfeiferja prositi, da drage volje sprejmeta ta mandat, in po predlogu gosp. predsednika barona Wurzbacha pa je odbor sklenil dodati svojima prejšnjima predlogoma še ta predlog: naj bi „Agrartag“ na to delal, da bi se moglo na poti politične gospóske zabraniti silovito oropanje tacih posestev, katerih gospodarji so na kant prišli, ker kazenska postava, kakor skušnje kažejo, tacih silovitosti ne zabranuje.

(Konec prih.)

— (*Iz seje dežel. odbora 25. oktobra.*) Sklenilo se je: deželnemu šolskemu svetu predlagati, da se vpelje v vse večrazredne ljudske šole podučevanje nemščine kot učni predmet; — da se služba uradnega strežaja pri pomočni pisarni deželnega odbora podelí mestnemu stražniku J. Šelku; — da se mestnemu magistratu dá 300 gold. za pogostenje vojakov domaćega polka, ki pride iz Bosne in gre skozi Ljubljano v posadko na Dunaj; — da se sprejmó kot deželni štipendisti v deželno vino- in sadjerejsko šolo na Slapu: Kržan iz Radeč, Prinčič iz Vipave, Jakše iz Uršnih sêl, Ambrožič iz nove Sušice in J. Pelko iz Škocijana.

— Bralcem našim je znano, da je sl. ministerstvo kmetijstva glavnemu odboru za obdelovanje ljubljanskega močvirja dovolilo, da se izvedenci pokličejo v posvèt prihodnjih pravilnih močvirskih del in da se ti stroški poplačajo iz obresti močvirskega zaklada. Da pa se prišedšim izvedencem pripravi potrebno tehnično gradivo, sta se teh priprav po naročilu glavnega močvirskega odbora poprijela domača inženirja gosp. Ferd. Klemenčič in pa gosp. Karol Potočnik, ki sta uže pričela niveliranje Ljubljanice nad Vrhniko. — Delovanje se je tedaj začelo, naj bi na korist močvircem in celi deželi srečno napredovalo!

— „Wiener Ztg.“ nam je te dni oznanila sledeče premembe v nadzorstvu srednjih šol: Gosp. K. Holzinger, dež. šolski nadzornik humanistiškim predmetom po sredojih šolah štajerskih in koroških, dejáu je v pokoj, — gospod dr. Jan. Zindler, dež. šolski nadzornik v Gradci, ki je nadzoroval tudi realistiške predmete srednjim šolam kranjskim, izgubi to nadzorovanje; odslej bode nadzoroval humanistiške in realistiške predmete po vseh srednjih in meščanskih šolah na Štajerskem in Koroškem. Namesto njega je gosp. Ernest Gnad, dež. šolski nadzornik v Trstu, postal nadzornik humanistiškim in realistiškim predmetom po vseh srednjih šolah na Kranjskem; poleg tega nadzoroval bode tudi humanistiške predmete vsem nemškim srednjim šolam na Primorskem. Te izpremembe nam Slovencem niso kar nič ugodne. Vprašamo: kako bode dr. Zindler, ki slovenščine čisto nič ne zna, mogel nadzorovati slovenski nauk po celjskih, ptujskih, mariborskih in celovških šolah? In kako bode g. Gnad, ki je tudi trd Nemec, s svojim nadzorovanjem izhajal pri nas na Kranjskem, v Gorici in v Paznu? — In še nekaj! kakšen vik in krik je bil l. 1871. po vsem liberalnem Izraelu, ko je bil minister Jireček prof. Šolarja imenoval za dež. šolskega nadzornika humanistiškim in realistiškim predmetom po vseh srednjih šolah kranjskih; vpili so, da je škandal, ako jezikoslovec Šolar (ki je bil pa izvrsten šolnik in pedagog) nadzoruje kemijo, fiziko prirodopis in matematiko in vpili so tako dolgo, da so spet zloglasnega Vrečka privpili na Kranjsko in naposled g. Šolarja odpravili v Dalmacijo. In glejte, kaj se zgodi 5 let pozneje? — Pošljejo nam spet jezikoslovca Gnada, da bode nadzoroval realistiške predmete, a samo s tem razločkom, da g. Šolar je bil — naše gore list, gosp. Gnad je nemški „schöngeist“ in „beletrist“. — Tako — bodi Bogu potoženo a ne ministru Stremajerju — napreduje naše šolstvo!

— (*O zadevah tukajšnje otroške bolnišnice*) je bil 30 u. m. zbor upravništva in ustanovnikov in dobrotnikov te naprave, pri katerem se je zbralo več gospej, med njimi tudi blaga soproga našega c. k. gospoda deželnega predsednika. Sklenilo se je s 35 glasovi proti 5, da se zarad bolje vredbe postrežba in oskrbovanje v tej bolnišnici za eno leto v poskušnjo izročí usmiljenim sestram.

— V čitalnični restavraciji bo v nedeljo zvečer veselica s petjem, godbo in loterijo, katere dohodek je namenjen za napravo zimske obleke ubogih učencev in učenk. Ker je tedaj namen dobrodejen, se je tem bolj nadejati obile udeležbe, ker gospé, katere obleko oskrbujejo, imajo še nekoliko lanskega dolga poravnati.

— Gosp. Kraszewski je dr. Jan. Bleiweisu, k. mu je o njegovi 50letnici književnega delovanja v imenu „Matice slovenske“ čestital, poslal toplo zahvalo za prijazni spomin.

— (*Parižke fotografične slike na steklu*) so nam zopet v Ljubljani na ogled postavljene. Pred dvema letoma, ko smo te krasne slike krajev, mest, vodá itd. iz Pariza, Rusije, Španije, Italije, Nemčije, Švajce, Turčije, Avstrije itd. prvikrat tukaj občudovali, smo jih bralcem našim toplo za ogled priporočali, rekši, da povrnemo vsacemu vstopnino, kdor ne bi bil čisto zadovoljen s tem, kar je videl. To obljubo jim tudi letos ponavljamo z dostavkom, da se te zdaj za 16 številk pomnožene slike videti morejo od 10. ure dopoldne do 8. ure zvečer v Galletovi hiši na vélikem trgu blizo mestne hiše; vstopnina znaša le 20 kr.

— (*Goveja kuga*) je zdaj tudi v Št. Vidu nad Ljubljano. V hlevu mesarja Cirmana jo je komisija zapazila in eno bolno, drugo sumljivo govedo je s 27 ovcami vred pobiti dala; kako se je sem zatrosila, ni še za gotovo znano. Ves Št. Vid je po vojakih zaprt, zato vozniki, ki z Gorenjskega pridejo ali iz Ljubljane na Gorenjsko hočejo iti, ne smejo skozi vas, ampak druzih potov si iskati.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Adresa zbornice poslancev se je Nj. veličanstvu poklonila po navadni poti: predsednika zbornice grof Coronini jo je izročil predsedniku ministerstva grofu Taaffe-u, ta pa jo je poklonil cesarju.

— „Montags-Revue“, ki se dela oficiozno, proglaša poročila nekterih časnikov, da se ima ministerstvo skoro popolniti, za izmišljena, češ, da parlamentarna situacija je še taka, da bi bil grof Taaffe mogel popolniti ministerstvo tako, kakor želí in se sklada z njegovim programom. (Kedaj pa bo?)

Bolgarija. — 3. dné t. m. je knez z govorom odprl skupščino, v katerem med drugim povdarja velike simpatije ruskega cara osvoboditelja in drugih Evropskih vladarjev.

Popravek. V 43. listu „Novic“ na strani 347. naj se med učenci podkovske in živinozdravske šole v 5. vrsti namesto Lesar bere Cerar.

Darovi za katoliško cerkev in šolo v Sarajevu v Bosni.

Po gosp. župniku Jak. Grudenu v župniji Bela cerkev na Dolenjskem v znesku 5 gold. 40 kr. nabrane darove je vredništvo „Novic“ 28. dne oktobra v Sarajevo poslalo gosp. dr. Ljudevitu Thomanu. Lepa hvala!

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.